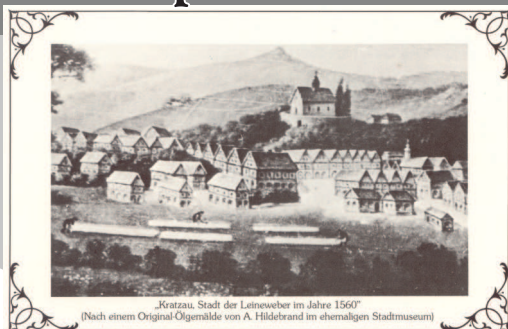

BULLETIN

No 229 / 11 - 2014

Společnosti přátel historie města Chrastavy

Úlomky z chrastavské historie

1. října 2014 byla v prostorách městského muzea vernisáž zahájena výstava, kterou uspořádala naše společnost. Expozice vznikla ze střípků a předmětů historicky cenných či jen zajímavých, ale se vztahem k životu a dění v našem městě, zejména v 19. a 20. století.

Po celý měsíc říjen si mohli návštěvníci prohlédnout výběr historických předmětů z archivu Společnosti i ze soukromých sbírek, doplněných o 10 panelů, které připomněly například Župní slavnosti tělovýchovného spolku, historii železnice Liberec – Žitava, staré mapy Chrastavska, dokumenty firmy bratří Riemerů, evidenci sakrálních památek z archivu Biskupství litoměřického s ukázkami archivních materiálů farnosti Chrastava - soupis kaplí, soch a křížů z let 1935 - 1936. Panel s plány rozvoje Chrastavy v letech 1939 - 1943 dokládá velkorysé návrhy říšských architektů. Například rozšíření Pobřežní ulice (dnes známé jako přeložka na Frýdlant), bylo plánováno již v roce 1941. Tehdejší projekt však situaci řešil mnohem razantněji. Z kopií starých reklam chrastavských živnostníků se daly porovnat nabídky služeb před 100 lety a dnes. Nechybělo zlatnictví, kožešnictví, kloboučnictví, kovářství, ale také stavitelství, stavebniny a železářství, prodej a oprava šicích strojů, pánský a dámský krejčí, fotoatelier a hlavně velmi mnoho restaurátů a pohostinství. Radniční restauraci byl věnován samostatný panel.

Dějiny Chrastavy (dříve KRATZAU) a jejím okolí psali až do ukončení 1. světové války především němečtí obyvatelé bývalého Rakouska – Uherska (údaj z roku 1900 uvádí, že zde žilo 99,1 % Němců). Ani v době první republiky tomu nebylo jinak, i když Čechů v pohraničí přibývalo. Ryze české dějiny v Chrastavě se tedy píší až po roce 1945. Převážná většina vystavených exponátů proto nese německé nápisy, pochází z německých dílen a továren a je třeba to vnímat jako součást naší minulosti a nikoli jako oslavu německví.

Naše SPHMCH se účastnila v rámci výstavy i několika prohlídek žáků ZŠ, kdy jsme jim pomohli pochopit význam některých vystavených předmětů a dokumentů nebo jen doplnit informace z historie (někdy i současnosti), kterou teprve začínají poznávat.

Ukázka jednoho z panelů výstavy ...

Dnešní děti cestují po sousedních státech, poznávají cizí města a je proto smutné, že řada z nich zná naprosté minimum o vlastním městě. Zažili jsme například, že na otázku, jaká řeka protéká Chrastavou, zazněla odpověď, že Vltava. Je pak otázka, zda se tomu pousmát nebo to brát jako varování. Nebo když žák druhého stupně ZŠ vymyslí, že pamětní deska na budově školy je věnována panu řediteli Trpišovskému – tak to bezesporu patří do kategorie „školních perliček“, přestože se to velmi dobře plete s Turpišem a slovo legionář jim zcela logicky nic neříká. Nemůžeme se tedy divit, že i Julius Fučík je pro dnešní děti neznámý pojem. Historie pomníku před „hoření“ školou,

Dokumenty firmy bratří Riemerů

kde jeho busta stávala, je však nepochybně zajímavá.

Původně zde byla dne 7. srpna 1898 odhalena busta slavného chrástavského rodáka Josefa Führichta (nar. 9.2.1800 – zemřel 13.3.1876). Byl připomenutím žákům, že i rodák z malého města se může stát svou pílí a pracovitostí světoznámým. Tuto sochu navrhl a vytvořil vídeňský umělec profesor Karl Kundmann.

Za 1. i za 2. světové války byly kostelní zvony taveny pro válečné účely. V roce 1942 měla také busta Josefa Führichta padnout za obětí válečným potřebám. Liberecký památkový úřad požádal berlínské ministerstvo pro vědu, kulturu a lidové vzdělání, aby byla tato socha vyňata ze seznamu pomníků určených k likvidaci – a vyšlo to! Ale Führicht měl už tenkrát namále. Jeho busta byla odstraněna hned po skončení 2. světové války v roce 1945, stejně jako řada jiných připomínek všeho německého. Naštěstí nebyla zničena, ale byla uložena v budově muzea. Místo zůstalo prázdné až do roku 1961, kdy představitelé komunistického režimu rozhodli, že zde vystaví bustu jinou, připomínající žákům nového českého člověka.

Právě Julius Fučík se stal jedním z hlavních symbolů poválečné komunistické ideologie. Dne 4. června 1961 byla slavnostně odhalena jeho busta z dílny akademického sochaře Bílka z Hořic.

Kdo vlastně byl Julius Fučík? (určeno mladší generaci...)

Julius Fučík (nar. 23. 2. 1903 – popraven 8. 9. 1943) byl

český komunistický novinář, literární a divadelní kritik a překladatel, vězněn, mučený a popravený nacisty pro účast v protinacistickém odboji.

Pocházel z dělnické rodiny na pražském Smíchově, která se roku 1913 přestěhovala z Prahy do Plzně, kde jeho otec, povoláním soustružník a zároveň ochotnický divadelní pěvec, přijal v tamním Městském divadle angažmá; křestní jméno obdržel po svém strýci, skladateli Juliu Fučíkovi. V plzeňském divadle již jako malý hoch sehrál desítky úspěšných dětských rolí. Po maturitě začal externě studovat na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy a roku 1921 vstoupil do KSC. V roce 1926 se stal členem Devětsilu (umělecký svaz výtvarníků a literátů), v roce 1929 spoluzakládal Levou frontu (organizace českých levicově orientovaných intelektuálů – nahradil v r.1929 Devětsil). V období let 1928–1938 působil jako šéfredaktor Tvorby (časopis levicové kulturní fronty) a od roku 1929 pracoval v Rudém právu (noviny – levicový deník) a jako takový působil mj. jako dopisovatel v Moskvě. Patřil ke skupině, která odmítala jakoukoliv kritiku SSSR, a soubor jeho reportáží ze Sovětského svazu – „Země, kde zítra již znamená včera“, je ukázkou mimořádně tendenčního referování o impériu, které procházelo stalinským terorem a jehož průmyslový rozvoj si vyžádal miliony obětí (první vydání díla se datovalo k roku 1932, kdy na Ukrajině započal hladomor). Jeho dar spočíval podle publicisty Josefa Chuchmy v tom, že měl „smysl pro dramatickост, pro dobře prodejné, emocionální sdělení, podával sugestivní zprávy nejen o předmětu svého psaní, nýbrž i o sobě samém – a Reportáž psaná na oprátce je vyvrcholením této sebezprezentace.“

„Reportáž psaná na oprátce“ je autobiografická próza vzniklá ve vězení na Pankráci, vynášena pomocí motáků. Kniha byla poprvé vydána na podzim r. 1945, a to s významnými vynechávkami, které si vyžádala KSC; její ohlas se rychle šířil (např. Miroslav Horníček z ní vytvořil divadelní pásmo již začátkem roku 1946), a následně začala být překládána do mnoha jazyků a vycházela pravidelně až do roku 1990. Kompletní kritické vydání vyšlo teprve roku 1995 a faksimile rukopisu 2007. Její úspěch spočíval jak v tématu bezprostředního prožitku vězení a čekání na smrt, tak v kvalitě literárního zpracování.

Po roce 1948 se stal J. Fučík „legendou“, což bylo způsobeno několika faktory. Komunisté potřebovali literární vzory. Byl komunistou, který ve vnitřních sporech KSC stál na prosovětské straně. Další jeho výhodou byla jeho protinacistická aktivita a konečně i to, že byl mrtvý, což zajišťovalo, že neudělá něco nežádoucího. Tuto účelovou idolizaci tragicky zesnulého komunisty usnadňovalo i jeho mládí a atraktivní vzhled. Posmrtně se Fučík dočkal ocenění také v zahraničí. Jeho knize Reportáž psaná na oprátce se dostalo řady vydání v mnoha zemích. V roce 1950 mu byla Světovou radou míru posmrtně udělena první Mezinárodní čestná cena míru.

Po roce 1989 byly veškeré odkazy na Julia Fučíka odstraňovány z důvodu jeho komunistické příslušnosti. Stejnému osudu se nevyhnul ani v Chrastavě. Jeho betonová busta stávající před školou, byla svržena společně s dalšími symboly totalitního režimu. Na rozdíl od busty J.Führicha, který odpočíval v 1. patře budovy městské knihovny, busta Fučíka skončila nejdříve ve křoví a později ve vlhkém sklepení městského muzea.

Tím ovšem historie pomníku nekončí.

V roce 1990 vznikla naše Společnost přátel historie města Chrastavy, jejíž členové si dali za prvořadý úkol nejen popularizaci pravdivé historie našeho města (s vědomím, že je z velké části německá), ale také navázat styky s odsunutými Němci. Hlavním a prvním hmatatelným počinem Společnosti ve spolupráci s městem Chrastava bylo i obnovení a znovuoživení Führichovy busty na původním místě.

Dne 19.května 1992 se v rámci Führichových slavností (18. – 20. 5.) vrací do parčíku před školou jeho původní bronzová busta. Milými hosty byli i tři potomci slavného malíře – pan Hans Wackerle z Německa, pan Peter Wackerle z Rakouska a paní Imma Oertlová ze Švýcarska a nechyběli zástupci spolku Kratzauer Gilde z Bavorska – pan Rudolf Schwertner a Arno Miessler.

Busta Josefa Führicha stojí na svém místě již 22 let. Jen čas ukáže, zda se někdy v jiné době a jiné politické atmosféře nestane opět nepohodlným a jeho místo nezaujme jiný vzor a jiný „hrdina“.

Další dějiny píšeme již dnes každým svým činem – zítřek je minulostí, kterou časem budou zkoumat a hodnotit příští generace. Je tedy na nás všech, jaké "otisky" zanecháme, zda budou naše současné rozhodnutí a činy hodnoceny oblíbeným spojením „to byly staré dobré časy“.

S použitím „Úlomků“ Ivana Vydry, něco málo z Wikipedie, z bulletinů SPHMCH zpracovala Jana Zahurancová.

Výstava obsahovala opravdu rozličné předměty, které k chrastavské historii patří...

Dáváme zašlým místům na Chrastavsku **nový život**...

Renovujeme boží muka, pomníčky a zaj mavosti na Chrastavsku – informace o projektu a možnosti dobrovolného příspěvku na tel.: 603 260 778 (Ivan Vydra)

Chrastava – včera a dnes

Nahoře: Učitelský sbor před bustou Julia Fučíka před původně chlapeckou školou v roce 1962.
Dole: Členové Společnosti přátel historie města Chrastavy s potomky Josefa Führichta před jeho bustou tamtéž v roce 2013.

BULLETIN

Společnosti přátel historie města Chrastavy

No. 229, vyšlo v listopadu 2014

Vydává jako přílohu Chrastavských listů a pro svoji potřebu Společnost přátel historie města Chrastavy.
Toto číslo připravili: Jana Zahurancová, Ivan Vydra

Napsat nám můžete na
e-mail: sphmch@volny.cz